

Państwowy Białoruski Uniwersytet Pedagogiczny, Mińsk, RB

ADAM GRIMOT

Ideał moralny w teorii pedagogicznej Deweya

The Moral Ideal in Dewey's Theory of Education

John Dewey rozpatruje w wielu swych publikacjach ideał moralny człowieka jako wyraz ludzkich możliwości. Uważa, że te możliwości są ważniejsze od czynów. Możliwości, jego zdaniem, oznaczają cele, których dotąd człowiek nie sprecyzował. Dewey pisze: „Możliwości odnoszące się do danej sytuacji stanowią jej ideał” [1]. Ideały wyrażają rzeczywistą możliwość, istnieją w konkretnej sytuacji; są skonstruowane w myślach jako cele, odzwierciedlając te możliwości. Zgodnie ze współczesnym podejściem do tego zagadnienia należy założyć, że możliwości, które mogą stać się treścią owego ideału, powinny mieć pozytywne znaczenie w życiu jednostki lub społeczeństwa. Dlatego twierdzenie Deweya, że możliwości człowieka są ważniejsze od ideału moralnego człowieka, ponieważ już istnieją, jest naszym zdaniem wątpliwe. W ideałach moralnych człowieka zawierają się możliwości aprobowane zarówno przez społeczeństwo, jak jednostkę. Ważne jest wdrażanie nie tyle wszystkich możliwości, ile tych, które służą społeczeństwu i jednostce. I właśnie tego nie eksponuje Dewey w swojej teorii, pisząc, że „ideały są potrzebne, by zainspirować do działania” [2]. Ponieważ ideały mają siłę przekształcającą osobowość, to nie należy ich rozpatrywać tylko od strony formalnej. Dewey doszedł do wniosku, że ideały mogą doprowadzić człowieka do sukcesu życiowego. „Lepszy wróbel w garści niż kanarek na dachu — lepiej kierować się w postępowaniu potrzebami wynikającymi z rzeczywistości

niż ideałami, które są na tyle dalekie, że stają się niewidzialne i niedościgłe” [2].

Dewey pisze także, że „ideał to idealizacja rzeczy i charakterystyk naturalnych asocjacji, które następnie przekształcają się w ponadnaturalne królestwo nadprzyrodzone” [3]. Dewey wskazuje na trzy możliwości tworzenia ideałów: 1. idealizację wskutek procesu intelektualnego i logicznego, poprzez który umysł stara się ukazać możliwość istnienia takiego świata, takiej sytuacji, takich stosunków, które mogłyby usatysfakcjonować nasze największe dążenia. W tym przypadku ideał stanowi konstrukcję wyłącznie czysto logiczną. Tę drogę tworzenia ideałów często wybierają filozofowie; 2. idealizację wskutek oceny emocjonalnej. Następuje to najczęściej wtedy, gdy człowiek jest zadowolony z pomyślnego biegu zdarzeń. Jednakże taki ideał może okazać się nietrwały, całkowicie zależny od stanu emocjonalnego danej osoby; 3. idealizację, która kieruje się myślą i dlatego przypomina pierwszą, lecz w odróżnieniu od niej nie pozostaje tylko konstrukcją myślową, lecz urzeczywistnia się w pozytywnych reakcjach na rzeczywistość. Jest to najlepsza droga możliwych konstrukcji ideałów i ich osiągnięcia.

Jeśli przyjmiemy, że są trzy sposoby tworzenia ideałów, to możemy mówić o różnych warstwach osiągnięcia ideału w świadomości. Powyższe oznacza, że ideał moralny, wynikający zarówno z intelektu, jak oceny emocjonalnej, należy rozpatrywać kompleksowo. Stosując swoją teorię ideału Dewey pozostał pragmatykiem i osiągnięcie sukcesu życiowego (rozpatrywanego jako zasadniczy wskaźnik wartości człowieka) stało się dla niego kryterium wartości ideałów moralnych człowieka.

LITERATURA

[1] Dewey J., *Dictionary of Education*, New York 1959, 102.

[2] *Tamże*, 58.

[3] *Tamże*, 49.

SUMMARY

The paper presents criticism of Dewey's moral ideal. The ideal is determined by intellectual as well as by emotional factors. In the author's opinion, the question of moral ideal is more complex than that presented by Dewey.